

Pasningsvejledning

Marsvin

Det domesticerede marsvin er blevet holdt af mennesker i flere tusinde år og anses som en selvstændig art, der ikke naturligt forekommer i naturen. Enkelte marsvinearter, der i dag kan findes i naturen i Sydamerika, stammer muligvis fra domesticerede marsvin, som har etableret vilde bestande. Foto: Harald Henkel

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Cavia porcellus

(Domesticeret) marsvin ((Domestic) guinea pig; cavy)

Marsvin er gnavere (Rodentia) tilhørende familien Caviidae, der omfatter 17-18 arter af marsvin, maraer og evt. kapivar (afhængigt af klassificeringen).

Det er uklart, fra hvilken art det domesticerede marsvin oprindeligt stammer fra; muligvis er det en hybrid af flere vilde arter fra *Cavia*-slægten. Grundet flere tusinde års avl anses det domesticerede marsvin som en selvstændig art, der ikke naturligt forekommer i naturen.

2 Fuldvoksen størrelse

Marsvin er store gnavere: typisk 20-29 cm lange med en vægt på 0,7-1,2 kg. Kroppen er kompakt uden synlig hale, og benene er relativt korte. Fødderne har forrest fire tæer og bagerst tre, alle med skarpe kløer.

Sværhedsgrad:
Lidt krævende

Kort om dyret

- Ca. 20-29 cm, 0,7-1,2 kg (cuy marsvin ca. dobbelt så stor)
- 4-8 år gammel
- Kan være aktiv på alle tidspunkter af døgnet
- Bur min. 1,5 x 0,8 m; større anlæg dog mest optimalt; altid flere skjul
- Holdes det i bur, skal det dagligt kunne løbe på et større område
- Tåler ikke høj varme, så skygge er vigtigt
- Kan blive meget tam ved tilvænning fra ung
- Æder kun planteføde og skal have masser af grønt
- Meget social og skal altid holdes flere sammen
- Drægtig i godt 2 måneder og føder typisk 3-4 unger
- **Bemærk:** Cuy marsvin egner sig ikke til børn, da det bliver stort og er sværere at gøre tam

Udbredelse og levesteder

Marsvinets vilde slægtninge lever naturligt i Sydamerika på græssletter, i klipperige områder og nær sumpe og skove.

Kønnene er som unge svære at kende fra hinanden; hannen er typisk lidt større, og hans penis kommer frem ved forsigtigt tryk omkring kønsåbningen.

Marsvin findes i mange fremavlede racer, der varierer i pelstype og -farve. Hovedtyperne er kort- og glathårede (mest almindelige), ruhårede (pels i kranse/rosetter; bl.a. abyssinier, rex) og langhårede (bl.a. peruvianere, alpaca, sheltie, texel). Alle typer kan variere i farve. Også (delvist) hårløse former findes. De benævnes "skinnys" eller "baldwins", alt efter om de fødes nøgne eller senere taber håret. Endelig findes typen "cuy", som i Sydamerika er et opdræt til brug som fødekilde for de lokale. De bliver større end "almindelige" marsvin (2,5-3 kg store).

Som alle gnavere er marsvins fire fortænder rodåbne.

3 Forventet levealder

Marsvin bliver typisk 4-5 år, men de kan blive ældre, op til over 8 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Marsvinets slægtninge i naturen er typisk skumringsaktive, men marsvin i fangenskab kan dog være aktive på alle tidspunkter af døgnet. Marsvin gemmer sig helst i huler og andre mørke steder, når de ikke er ude at søge føde, og undgår generelt stærkt lys. Marsvin er endvidere sociale dyr, der skal holdes mindst 2 sammen.

Et større anlæg (ca. 9 m² eller større), hvor de kan holdes i harmoniske grupper og har masser af plads og skjulemuligheder, er klart at foretrække. Holdes de i bur, skal det være mindst 1,5 x 0,8 x 0,4 m (l x b x h), helst større, for to individer. Flere bure kan f.eks. sammensættes. Cuy marsvin har brug for mere plads. Grundarealet øges med ca. 25 % pr. ekstra individ. Holdes marsvin i bur, skal de dagligt have mulighed for at bevæge sig på et større område (min. 9 m²), f.eks. i en løbegård, altid med adgang til skjul.

Bunden skal være fast og skridsikker og ikke af trådned, medmindre buret er i direkte kontakt med græs, da marsvinets fødder kan beskadiges herved. Bundlaget skal bestå af et tykt lag ikke-støvende strøelse, f.eks. spåner (ikke savsmuld), eller jord/græs i større anlæg.

Inventaret kan bestå af rødder, sten, barkstykker, visne blade og andet, der kan bruges som skjul. Der skal altid mindst være så mange skjul, at alle individer kan skjule sig samtidigt, og helst flere. En sovehule med masser af hø og halm skal også altid være tilgængelig.

Røg, træk og direkte, konstant sollys skal undgås i anlægget/buret, og belysningen skal være naturlig og i en naturlig døgnrytme (f.eks. dagslys).

Marsvin er renlige dyr, der typisk vil bruge et bestemt sted at besøge. Ekskrementer og foderrester skal fjernes dagligt, hvor drikkevandet også skiftes. Et mindre bur skal rengøres i bund med neutral sæbe to gange om ugen, mens større anlæg rengøres sjældnere efter behov. Når buret er rengjort, vil marsvinet ofte urinere og slæbe bagkroppen rundt for at markere territoriet. Denne adfærd ses også hos især hanner, der placeres nye steder. Ved rengøring af anlægget bør afsatte duftmarkeringer så vidt muligt bevares.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Marsvin er ikke tolerante over for høj varme, frostgrader, vådt og stormfuldt vejr. Marsvin kan dog holdes udendørs året rundt, hvis der altid er adgang til et temperaturisoleret anlæg (med adgang f.eks. gennem et mindre rør), hvor temperaturen altid er >10 °C. Her skal være masser af hø og halm, de kan varme

Marsvin findes i mange forskellige fremavlede varianter med forskellige pelstyper og -farver. Cuy marsvin (nederste billede) er en større variant, der i Sydamerika bruges som fødekilde. Foto: Michael Carlsen/Dyrenes Beskyttelse, Anja Smedegaard Madsen

Et større anlæg, hvor marsvin kan holdes i grupper og har masser af plads at bevæge sig rundt på, er klart det mest optimale. Marsvin skal i såvel et bur som større anlæg altid have masser af skjulemuligheder. Foto: Dyrenes Beskyttelse

sig i, samt adgang til frisk drikkevand og foder.

Temperaturen i anlægget/buret må ikke overstige 27-28 °C, hvorfor det i udendørs anlæg også er vigtigt, at der altid er masser af skyggemuligheder.

Da marsvins fortænder vokser hele livet, skal der altid være gnavemateriale tilgængeligt, f.eks. fra friske grene og kviste fra usprøjtede frugttræer, som de kan slide tænderne på.

Langhårede marsvin kræver daglig pelspleje. Nogle varianter kan desuden have specielle pasningsbehov, som man bør sætte sig grundigt ind i.

6 Stimulering og behov for motion

Gem så vidt muligt forskellige fødeemner rundt omkring i anlægget, så marsvinene aktiveres og stimuleres ved at lede efter det. Giv desuden grøntfoder, der ikke er skåret ud, så de selv kan bearbejde det.

Marsvin kan blive meget tamme, hvis de håndteres regelmæssigt fra en ung alder. Ældre marsvin kan være sværere at gøre fortrolige og tamme. De kan trænes vha. bestemte lyde og godbidder til bl.a. at komme på kald, og træning kan være en stimulerende aktivitet for dyret. Tamme individer bider eller kradser sjældent, men det kan forekomme, hvis dyret forskrækkes eller føler sig truet eller bange. Håndtér altid marsvin roligt og undgå pludselige bevægelser. Marsvin løftes ved at tage under forbenene, mens der støttes under bagpartiet. Hold nænsomt fast, så marsvinet ikke pludseligt hopper ned. Falder de fra større højder, kan de risikere at brække ryggen. Håndtér dem derfor tæt på jorden. Tag aldrig et sovende marsvin op.

Marsvin er nysgerrige dyr under forhold med tilstrækkelige stimuli, og hvor de føler sig trygge. Under nye og utrygge omgivelser vil de typisk være mere tilbagetrukne og sky. Tilstedeværelsen af artsfæller mindsker generelt stressniveauet hos marsvin, hvorfor de altid skal holdes i par eller endnu bedre i grupper.

Marsvin kan klatre over mindre objekter, men er hverken adrætte eller gode klatrere. De løber dog hurtigt i skjul, når det er nødvendigt, men ses også ofte stivne, eller hos større grupper at løbe forvirrede rundt, hvis de forskrækkes pludseligt. De er desuden i stand til at svømme, men det er meget forskelligt, om de nyder det.

Marsvin har dagligt behov for motion for at undgå overvægt. Holdes de i mindre bure, skal de dagligt have mulighed for at bevæge sig på et større område, f.eks. i en løbegård. Sørg da for, at de ikke kan gnave i plastik, gummi, ledninger, giftige planter o.l., der er farlige ved indtagelse. Større anlæg vil oftest give tilstrækkelig motion.

Ved ophidselse og begejstring ses marsvin at udføre små gentagne hop i luften.

7 Fodring

Marsvin spiser kun planteføde, primært i form af bladgrønt.

Deres daglige foder skal bestå af frisk hør og en blanding af diverse varieret, vasket grønt som græs, ukrudt og urter (f.eks. mælkebøtter, kløver, vejrbred, skvalderkål, bellis, røllike, tørret brændenælde), blade fra usprøjtede frugttræer (gerne med grene) og fra diverse grøntsager, rodfrugter, fennikel, krydderurter (f.eks. persille, dild), jule- og trevisosalat, rucola, peberfrugt, agurk, bladselleri, broccoli, diverse kål (grøn-, spids-, kina-), gulerødder med top, rå rødbede, majscolbe, spinat og diverse frugt (f.eks. æbler). Der kan suppleres med tørrede urter og kerner (græskar og solsikke).

Væn altid forsigtigt og gradvist marsvinene til alt nyt grønt, så drastiske foderskift, der kan give fordøjelsesproblemer, undgås. Fodr gerne to gange dagligt (f.eks. morgen og aften), så der altid er rigeligt grønt tilgængeligt. Marsvinepiller af god

Marsvin kan holdes udendørs, hvis de altid har adgang til et temperaturiseret hus med rigeligt hør og halm, de kan varme sig i. Foto: Ashleyx

Holdes marsvin i mindre bure skal de dagligt have mulighed for at bevæge sig på et større område, f.eks. en løbegård udenfor. Da marsvin ikke tåler høj varme, er det vigtigt altid at give dem rigeligt skyggemuligheder, når de er ude. Foto: Mark Turner

Marsvin skal fodres med en varieret blanding af forskelligt grønt. Der kan suppleres med marsvinepiller, men tørfoder er som sådan ikke nødvendigt, hvis de får rigeligt grønt. Foto: Danske Marsvine Entusiaster

kvalitet kan gives som supplement, men tørfoder er som sådan ikke nødvendigt for marsvin, der får rigeligt med grønt.

Alle marsvin, og især unger samt drægtige og diegivende hunner, har brug for masser af C-vitamin. Giv derfor grønt rigt på C-vitamin og evt. et vitamintilskud i foderet. Frisk drikkevand skal altid være tilgængeligt.

Marsvins fordøjelsessystem er indrettet sådan, at føden skal passere systemet to gange, før alle livsvigtige næringsstoffer er optaget. Derfor spiser marsvin deres egne friske, bløde og fugtige ekskrementer.

8 Sociale behov

Marsvinets vilde slægtninge lever i grupper, typisk én han, flere hunner og deres unger. Marsvinet er derfor et socialt dyr, der også i fangenskab har behov for daglig kontakt med artsfæller. Individuer knytter sociale bånd, plejer hinandens pels, kommunikerer med og udviser naturlig adfærd over for hinanden, som alt sammen er en vigtig del af marsvinets trivsel. Individuer, der holdes alene, vil ofte blive stressede og trives dårligere.

Marsvin skal derfor holdes mindst to sammen, men gerne i større, harmoniske grupper, hvis pladsen er til det. En gruppe kan f.eks. bestå af flere hunner og evt. en kastreret han. Sammensætning er normalt lettest, når individerne er unge. Slås de indbyrdes, er det typisk, fordi de behøver mere plads og flere skjul. Kønsmodne hanner sammen anbefales ikke, medmindre anlægget er stort, der ikke er hunner i nærheden, og de sammensættes som unge.

Marsvine-grupper har ofte et dominanshierarki, som etableres og kommer til udtryk gennem interaktioner som tygning og bid i pels og ører, hårrejsning, aggressive lyde, kortvarige angreb, og hos par af samme køn, ved at det dominerende individ stiger op på den andens bagkrop.

Marsvin kommunikerer især ved lyd og lugt. Lydene er mange og inkluderer en fløjteligende lyd, der ofte ses i forbindelse med ophidselse/begejstring, en "kvidren" hos veltilfredse marsvin, en gnæggende/brummende lyd, der ofte ses i forbindelse med dominans, og når individet er bange eller aggressivt, og skrig hos bange/utilpasse individer.

Marsvin bør kun holdes med egne artsfæller, da andre gnavere (f.eks. hamstere, ørkenrotter), kaniner og visse fugle kan risikere at forårsage forskellige sygdomme og være aggressive mod marsvinene. For fugles vedkommende er der endvidere set tilfælde, hvor de plukker marsvinets pels til redemateriale. Undtagelsesvis i store anlæg kan marsvin holdes med udelukkende trælevende arter, som ikke konkurrerer med dem om føden, og desuden ikke generer eller stresser marsvinene på nogen måde.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Marsvin kan yngle året rundt med op til 5 kuld om året, men de yngler primært i foråret.

Drægtighedsperioden er 59-72 dage, normalt 63-68 dage. Kuld størrelsen er 1-6 unger, typisk 3-4, men langt større kuld er observeret.

Usædvanligt for gnavere generelt fødes marsvineunger relativt udviklede med pels, kløer, tænder og delvist syn, og de vejer ca. 100 g. De begynder umiddelbart efter fødslen at bevæge sig rundt og indtage fast føde ved siden af modermælken. Hos gruppelevende hunner vil mødrene ofte hjælpe med at opfostre hinandens unger.

Ungerne bliver meget hurtigt kønsmodne: hanner i 3-5-ugers-alderen og hunner så tidligt som 4 uger gamle, før de er fuldvoksne. Hunner er endvidere i stand til at blive drægtige igen kort efter fødslen. For at undgå overbelastning af hunnen er det derfor vigtigt at fjerne hannen fra hende før fødslen. Endvidere bør hunner tidligst få sit

Marsvin er meget sociale dyr og skal altid holdes i par og gerne i grupper. Individuer, der holdes alene, vil ofte blive stressede og trives dårligt. Sammensætning er typisk lettest, når dyrene er unge. Marsvin kommunikerer med hinanden især ved lyd og lugt. Foto: Anja Smedegaard Madsen

Marsvineunger fødes relativt udviklet med pels, tænder og kløer. Ungen her er blot 1 dag gammel. Foto: Lauri Rantala

første kuld som 6-7 mdr. gamle og få maks. et par kuld om året for at undgå potentielle helbredsmæssige problemer hos dem. Ønskes unger, skal hunnen dog blive drægtig første gang, når hun er maks. 10 mdr. gammel, da bækkenet ellers kan være vokset sammen og umuliggøre en fødsel. Parres cuy og almindelige marsvin, skal hunnen være en cuy, da der grundet størrelsesforskellen ellers kan opstå fødselskomplikationer.

Ungerne må tidligst tages fra moderen, når de er 4 uger gamle (6-ugers-alderen er dog mest optimalt) og vejer min. 300 g.

Hanner kan kastreres, når de er ca. 6 mdr. gamle. Hunner kan også steriliseres, men dette er et større og mere risikofyldt indgreb end kastration af hannen.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Mangler vitaminer, fibre og andre vigtige næringsstoffer i foderet, kan det forårsage en lang række sundhedsmæssige problemer, især med fordøjelsen. Nedsat appetit og problemer med fordøjelsen er typiske tegn på sygdom, og ved unormal afføring samt manglende fødeindtag ved fodringer bør dyrlægen opsøges straks. Marsvin er især sårbar over for C-vitaminmangel, da de ikke selv kan syntetisere stoffet og derfor skal indtage det via føden. En veltilpasset, varieret kost med masser af grønt (afsnit 7) er derfor essentielt. Pas på med overfodring, da marsvin hurtigt kan blive overvægtige, og undgå også pludselige foderskift, da de dårligt tåler det.

Luftvejsinfektioner forårsages af især træk og støvende bundlagsmaterialer.

Forvoksede tænder undgås ved, at der altid er gnavemateriale tilgængeligt. Forvoksede tænder kan umuliggøre fødeindtag og skal behandles ved dyrlægen.

Kløerne skal typisk klippes jævnlige, medmindre anlægget og bundlaget er således, at de slides tilstrækkeligt. Klip kun spidsen og aldrig ind i blodårerne – ved tvivl få dyrlægen til det.

Hårtab kan skyldes parasitter som lus og mider, men kan også være tegn på kræft.

Visse racer kan være disponerede over for helbredsmæssige problemer. De hårløse former er sårbar over for svampeinfektioner, skader på huden, solskoldning og kulde. Visse former af abyssinier ses at have problemer med øjnene og fordøjelsen. Andre defekter hos fremavlede varianter inkluderer "waltzing disease" (dyret er halvdøvt og løber i cirkler), torticollis (tvangsdrejning af hovedet), ukontrolleret skælven og muskelsammentrækninger. Hvor udbredte, disse defekter er hos marsvin i Danmark, er uklart, men det anbefales på det kraftigste kun at anskaffe sig og avle på dyr, der er sundhedsmæssigt velfungerende og ikke bærer på arvelige sygdomme (kræver kendskab til avlslinjen og dens sygdomshistorik).

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Danske Marsvine Entusiaster (www.bricksite.com/danskemarsvineentusiaster) eller Dansk Marsvineklub (www.marsvineklub.dk).

DYRENES BESKYTTELSE

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arten bør holdes, således at dens fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arten kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om artens biologi og erfaringer med dens hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.

1. version. December 2013

Menneske & dyr

Marsvin har været holdt af mennesker i flere tusinde år. Cuy marsvin har i mange år været og er stadig i dag en udbredt og vigtig spise for folkegrupper i Andesbjergene og bliver her også brugt i medicinske og kulturelle sammenhænge.

I Europa blev marsvinet indført som husdyr i 1500-tallet og er sidenhen blevet et populært familiedyr.

Marsvin bruges endvidere som forsøgsdyr, specielt i medicinsk og biologisk forskning; i dag bruges mus og rotter dog i højere grad.